

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
НА МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ
«НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МАКРО-,
МЕЗО- ТА МІКРОЕКОНОМІЧНОМУ РІВНЯХ»**

**СЕКЦІЯ
«СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ КРАЇНИ І РЕГІОНІВ»**

Одеса, 24-25 квітня 2014 р.

УДК 311.213..3:330.34
ББК 65.051

Статистичні методи оцінки соціально-економічного розвитку країни і регіонів. Міжнародна науково-практична конференція «Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікро-рівнях», Одеса 24-25.04.2014. О., ОДЕУ. – 2014. С.

Автори:

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Вітковська К.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І.Г. – к.е.н., ст. викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Корольова Т.С. – к.е.н., ст. науковий співробітник, ст. науковий співробітник НДЧ Одеського національного економічного університету,

Милашко О.Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю.О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О.В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Семенова К.Д. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К.І. – викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Халаміренко Л.О. – ст. викладач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Микитишина Г.Ю. – аспірант кафедри статистики Одеського національного економічного університету.

У тезах доповідей наводяться результати дослідження науковців кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів в Україні і окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Підгорний А.З. Демографічна складова сучасного соціально-економічного розвитку України	4-7
Вітковська К.В. Оцінка диференціації регіонів України за рівнем життя населення	8-11
Халаміренко Л.О. Методичний підхід до аналізу і оцінки якості трудового життя	12-14
Милашко О.Г. Дослідження тенденції туристопотоку за даними засобів розміщення	15-18
Погорелова Т.В., Микитишина Г.Ю. Статистична оцінка інвестиційної привабливості регіонів України	19-22
Самотоєнкова О.В. Методи оцінки ефективності інноваційної діяльності в промисловості	23-27
Ольвінська Ю.О. Ефективність функціонування малих підприємств регіону в сучасних умовах	28-31
Готліб І.Г. Оптимальність структури власного капіталу підприємств	32-34
Семенова К.Д. Оцінка ризиків на підприємствах	35-38
Тарасова К.І. Використання статистичних методів в оцінці підприємницьких ризиків	9-42
Підгорний А.З., Корольова Т.С. Дослідження чинників інноваційної діяльності в сфері науки і освіти	43-46

ВИКОРИСТАННЯ СТАТИСТИЧНИХ МЕТОДІВ В ОЦІНЦІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ

Тарасова К.І.
викладач, ОНЕУ

Для забезпечення успішного управління ризиками на підприємствах розробляється комплекс заходів, які спрямовані на зменшення впливу ризиків на господарюючу діяльність. Одним з етапів цих заходів є кількісна оцінка ризиків [1,2].

Статистичний метод, метод аналізу доцільності витрат, метод використання аналогів, метод експертних оцінок, сценарний підхід, рейтинговий метод – ось найпоширеніші способи кількісної оцінки ризиків, про які йдеться мова в сучасній науковій літературі [1-4].

Однак економічна література у своїй більшості обмежується лише характеристикою цих методів, але утримується від рекомендацій щодо того, який з них використовувати при аналізі того чи іншого проекту або підприємства в цілому.

З метою вибору таких оптимальних для використання методів нами було проведено експертне опитування серед керівної ланки підприємств машинобудівної галузі Одеської області, завданням якого було визначення тих характеристик і якостей, якими, на думку респондентів, повинен володіти «ідеальний» метод оцінки ризиків.

Згруповані результати проведеного дослідження ми представили у вигляді списку ключових параметрів, якими можна охарактеризувати ту чи іншу методику розрахунку ризику. У цей список параметрів увійшли: незначні фінансові витрати, невеликі витрати часу, високий рівень об'єктивності методу, універсальність застосування, доступність джерел інформації, мінімальна кількість експертів, доступність програмного забезпечення, простота використання методу, повнота дослідження ризику і тривалість використання [5].

Зрозуміло, що кожен метод не володіє повною кількістю позитивних характеристик, а має лише деякі з них. Однак, для вибору оптимального методу недостатньо наявності більшості позитивних критеріїв у ньому, оскільки самі критерії між собою не рівноцінні.

Враховуючи це, ми запропонували респондентам ранжувати отримані критерії з метою зіставлення між собою методів кількісної оцінки ризиків та критеріїв, які можуть їх охарактеризувати. У результаті подібного зіставлення була отримана підсумкова оцінка пріоритетності кожного методу.

Таким чином, статистичний метод кількісної оцінки ризиків був визначений як найбільш оптимальний до використання. Наступне місце зайняв метод фінансових коефіцієнтів, третє місце поділили між собою метод експертних оцінок і метод аналізу доцільності витрат. Останнє місце

зайняв недостатньо розвинений в національних умовах господарювання метод аналогів.

Проведений аналіз показав найбільш привабливі для підприємства методи кількісної оцінки ризиків. Однак при їх окремому використанні, жоден з перерахованих вище методів не дає повної інформації про ступінь впливу ризиків на підприємство [1,6,7].

Проаналізувавши економічну літературу, ми прийшли до висновку, що вибирати слід методи зі значними перевагами і незначними недоліками і застосовувати їх не відокремлено, а комбіновано, так як при цьому з'являється можливість усунення недоліків одного методу за рахунок застосування інших методів. Комбінована оцінка ризику підприємства дозволяє об'єднати в одному показнику багато різних за економічним змістом факторів.

Так, автором запропонований підхід до оцінки економічного ризику, заснований на поєднанні статистичного методу оцінки ризику з іншими методами оцінки, які зайняли високі місця в критеріальному аналізі. Складовими комбінованої оцінки є наступні чотири методи: статистичний метод, метод дерева відмов, метод використання фінансових коефіцієнтів, метод експертних оцінок.

Застосування елементів статистичного методу дозволяє виявити ситуації ризику, але цей метод не ідентифікує конкретні ризики в діяльності підприємства, а розглядає ризик як єдину величину. Це обумовлює використання методу дерева відмов, який допомагає виявити всю сукупність ризиків, з якими стикається підприємство у своїй діяльності. Однак він не здатний оцінити величину ризиків. Таку оцінку може дати використання методу фінансових коефіцієнтів, який спирається на фінансові показники діяльності підприємства, у результаті чого можна отримати точну оцінку внутрішніх ризиків підприємства. Метод експертних оцінок допоможе оцінити ризики, що виникають на мезо- та макрорівні і не залежать від діяльності підприємства.

Отже, **етап 1** – це виявлення ризикової ситуації на підприємстві.

На цьому етапі необхідно за допомогою статистичних показників аналізу динаміки [8] простежити зміни основних елементів діяльності підприємства, що допоможе визначити позитивні або негативні тенденції характерні його функціонуванню.

Етап 2. Проведення статистичного аналізу ризиків на підприємстві. На цьому етапі розраховуються основні показники статистичного методу дослідження – середньоквадратичне відхилення і коефіцієнт варіації.

Етап 3. Використання дерева відмов. Відбір ризиків, що впливають на діяльність підприємства.

На третьому етапі комплексного підходу до оцінки ризиків ми пропонуємо використовувати метод дерева відмов, за допомогою якого з'являється можливість визначити сукупність ризиків, що впливають на діяльність підприємства. Дерево відмов дозволить виявити всі шляхи, які призводять до головної події, тобто, даний метод дозволяє виявити всі

ризика, реалізація яких призведе до зменшення прибутку підприємства або отримання збитків. Даний метод допоможе безпосередньо виявити ті внутрішні та зовнішні ризики, які впливають на діяльність того чи іншого підприємства.

Етап 4. Оцінка внутрішніх ризиків підприємства. Метод фінансових коефіцієнтів.

Одним з напрямків розвитку статистичного аналізу ризику є розробка системи коефіцієнтів оцінки діяльності підприємства. Ця методика спирається на використання відносних величин (коефіцієнтів фінансового стану підприємства) і ґрунтується на аналізі фінансової звітності [9].

Однак, розрахунок самих коефіцієнтів сам по собі є практично неінформативним. Певні висновки можна зробити лише за умови проведення просторово-часового аналізу та шляхом зіставлення розрахованих величин з нормативними значеннями.

Так, фактичні значення коефіцієнтів порівнюють з нормативними, а за ступенем відхилення фактичних значень від нормативних судять про величину ризику. Відзначимо, що для деяких показників нормативні значення не встановлені, тому в цих випадках спираються на позитивні або негативні зміни в динаміці [5].

Для того, щоб звести отримані результати до порівняльного виду, результати розрахунків ранжирують, привласнюючи певний бал. Присвоєння бала отриманого номінального значення пропонуємо здійснювати виходячи з відповідності цього значення коефіцієнта певній зоні ризику, а також його значенню в динаміці. Так, 1 бал відповідає показникам зони мінімального ризику, 2 бали – зоні допустимого ризику, 3 бали – зоні критичного ризику, 4 бали – зоні катастрофічного ризику.

Визначивши групи фінансових показників для оцінки ризику, їх нормативні значення, а також розрахувавши зони їх коливань, можна розрахувати в якій ризиковій зоні знаходиться та чи інша підсистема функціонування підприємства, а також підприємство в цілому.

За допомогою подібних показників можливо розрахувати і становище підприємства на ринку серед інших підприємств даної галузі, а також оцінити надійність партнерів. З цією метою ми пропонуємо на основі коефіцієнтів фінансової статистики застосувати інший статистичний метод – метод оцінки латентних показників, одним з яких і є ризик. Запропонована методологія може також допомогти знайти шляхи зниження ризику через зіставлення значень ознак-симптомів підприємств-лідерів та аутсайдерів.

Етап 5. Експертні оцінки ризиків мезо- та макрорівня.

На заключному етапі запропонованої комплексної оцінки ми переходимо до визначення ймовірності реалізації зовнішніх ризиків. Для цього залучаються експерти, фахівці, керівники підприємств та вчені, які займаються вивченням цієї проблеми.

Підводячи підсумки, можна відзначити, що використання запропонованої методології на наш погляд дозволить, при врахуванні галузевих особливостей, зробити кількісну оцінку підприємницьких ризиків для конкретного підприємства.

Література

1. Тарасова К. І. Методологічні засади кількісної оцінки ризиків / К. І. Тарасова // Наукові записки. Серія «Економіка» : збірник наукових праць. – Острог : Видавництво національного університету «Острозька академія», 2013. – Випуск 23. – С. 367-372
2. Тарасова К. І. Кількісна оцінка ризиків у підприємницькій діяльності // Науковий вісник. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. - №24 (149). – С. 3-12
3. Семенова К. Д. Виявлення та оцінка ризиків як елемент забезпечення конкурентоспроможності підприємства / К. Д. Семенова, К. І. Тарасова // Конкурентоспроможність підприємства : оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2013. – С. 337-352.
4. Семенова К. Д. Управління підприємницькими ризиками як спосіб підвищення рівня конкурентоздатності підприємства / К. Д. Семенова // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали другої міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 вересня 2013 р. – Одеса, Атлант, 2013. – С. 33-35.
5. Тарасова К. І. Comprehensive assessment of risks = Комплексний метод оцінки ризиків / К. І. Тарасова // Економічні механізми стимулювання соціально-економічного розвитку: Матеріали науково-практичної конференції, 22-23 листопада 2013 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. ч.1 – С. 137-140
6. Семенова К. Д. Проблеми оцінки ризиків підприємницької діяльності / К. Д. Семенова // Економіка підприємства: Сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали першої міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 жовтня 2012 р. – Одеса, Атлант. 2012. – С. 462-463.
7. Семенова К. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : Навчальний посібник / К. Д. Семенова. – Одеса : ОНЕУ, ротاپринт, 2013. – 194 с.
8. Підгорний А. З. Теорія статистики : Навчальний посібник / А. З. Підгорний. – Одеса : ОДЕУ, 2001. – 140 с.
9. Погорелова Т. В. Статистичні методи оцінювання фінансової діяльності підприємств та організацій / Т. В. Погорелова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2007. – Вип. 25. – С. 276-282.